

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

**GESKIEDENIS V1
FEBRUARIE/MAART 2018
ADDENDUM**

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE ONTPLOOIING VAN SOWJETMISSIELE IN KUBA IN 1962 KOUE OORLOG-SPANNING TUSSEN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA EN DIE SOWJETUNIE VERERGER?**BRON 1A**

Die uittreksel hieronder fokus op die verhouding wat Kuba met die Sowjetunie gehad het.

Kuba se bande met die USSR is versterk deur twee van Castro se mees vertroude raadgewers – sy broer, Raul Castro, en die legendariese revolusionêr, Che Guevara. Albei mans het die kommunistiese ideologie van die Sowjets gedeel ... Castro het begin glo dat die Amerikaners Kuba sou inval, ongeag wat ook al gebeur. Hierdie vrees het hom in die arms van die Sowjets ingedryf. Die USSR en al sy bondgenote het spoedig militêre hulp en wapens aan Kuba verskaf.

Khrushchev en die Sowjets kon nie vir 'n bondgenoot met 'n beter ligging teen die Verenigde State gevra het nie. Die Amerikaners het bondgenote regoor die Oostelike Halfrond, wat die USSR omring het, gehad. Die Verenigde State het 'n groot aantal militêre magte in Europa naby Sowjet-grense gehad ... Dit was alombekend dat die Verenigde State kernmissiele, wat op die Sowjetunie gerig was, in Turkye gehad het.

Terwyl die Verenigde State magte gehad het wat die USSR omring het, het die Sowjets geen militêre teenwoordigheid in die Westelike Halfrond gehad nie. Hulle het nie eens vliegdekskepe gehad om hulle vliegtuie binne trefafstand van die Amerikaanse vasteland te plaas nie. Maar die nuwe bondgenootskap tussen Kuba en die USSR het dit alles verander toe Khrushchev en die Sowjets 'n militêre basis minder as 100 myl (161 km) van die Verenigde State af gekry het. Nadat die Sowjets missiele na Kuba geneem het, sou die wêreld se magsbalans verskuif. Dit was iets wat die Amerikaanse regering nie sou toelaat nie.

[Uit *The Cuban Missile Crisis – To the Brink of War* deur PJ Byrne]

BRON 1B

Die bron hieronder fokus op hoe President Kennedy op die ontplooiing van Sowjet-missiele in Kuba gereageer het.

Kennedy en sy raadgewers het gedebatteer oor wat om met die missiele in Kuba te doen. Op Dinsdag 16 Oktober, dieselfde oggend wat hy van die foto's gehoor het, het die President onmiddellik 'n vergadering belê. Kennedy en sy raadgewers het voor die middag in die Wit Huis se kabinetskamer vergader.

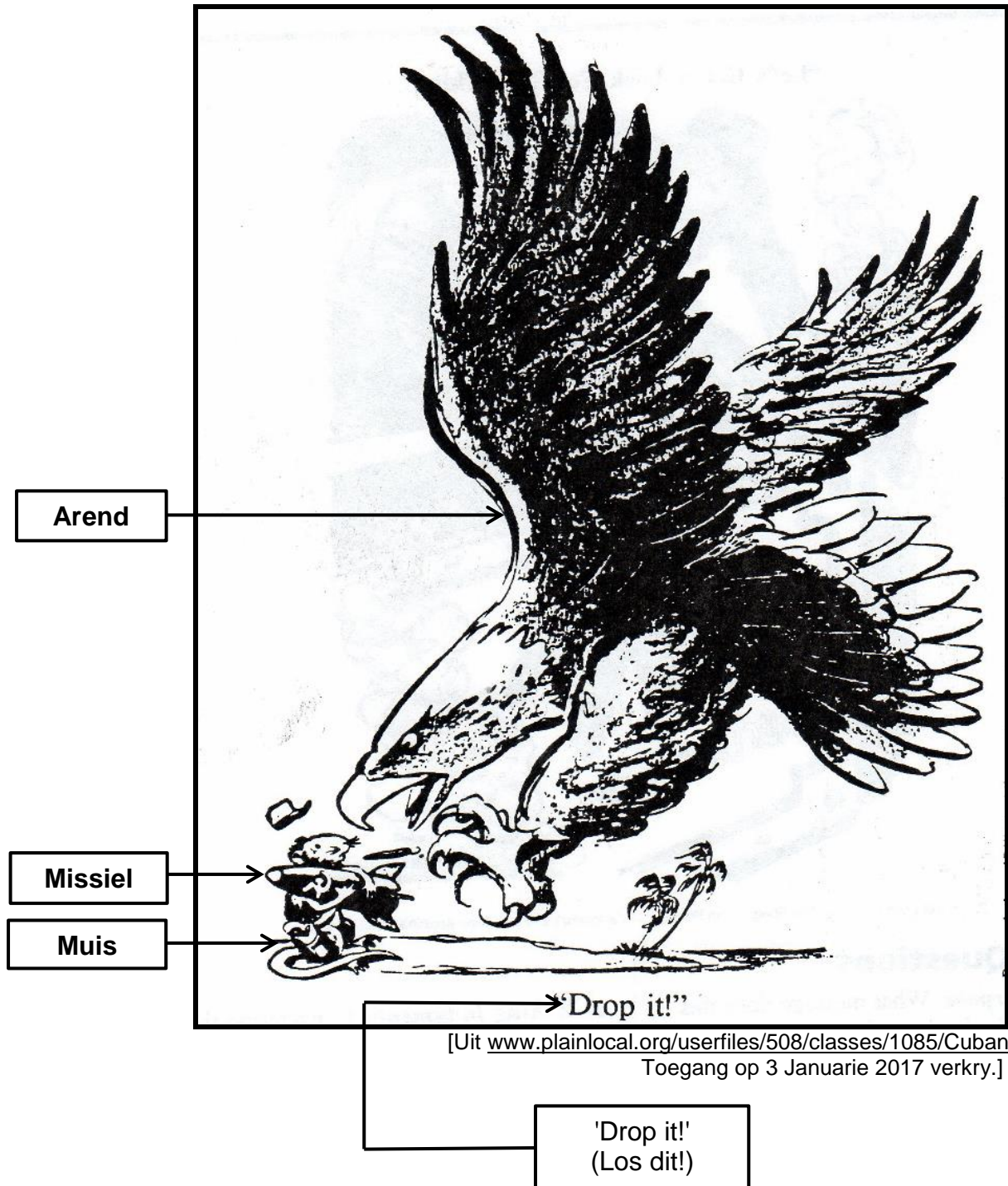
Verskeie intelligensie-offisiere wat die foto's voorgelê het en besonderhede oor die missiele uitgewys het, het by die President in die groot vertrek aangesluit. Dit is in westelike Kuba, in die San Cristobal-omgewing, gevind. Die President en sy raadgewers het die bewyse bestudeer en die intelligensie-offisiere vrae oor die foto's en die missiele gevra. Hulle het gewonder of daar nog missiele in Kuba kon wees wat nie op hierdie spioenasiefoto's gesien kon word nie.

Die President het saam met sleutelfigure van sy Kabinet 'n span deskundiges saamgestel om hom te help besluit wat om te doen. Die meeste van die raadgewers was deel van die President se administrasie, maar Kennedy het ook na die advies van kenners van Sowjetbetrekkinge buite sy regering gesoek. Hierdie groep het bekend geword as die Executive Committee of the National Security Council, of sommer 'ExComm' kortweg. ... Die jong President het geweet dat hy al die advies wat hy kon kry, nodig sou hê.

[Uit *The Cuban Missile Crisis – To the Brink of War* deur PJ Byrne]

BRON 1C

Die spotprent hieronder is getiteld 'Drop it!' (Los dit!). Dit wys 'n arend wat probeer om 'n muis wat 'n missiel dra, te vang.

BRON 1D

Hierdie bron is 'n uittreksel uit 'n brief wat Andrei Gromyko (Sowjet Minister van Buitelandse Sake) op 20 Oktober 1962 aan JF Kennedy (President van die Verenigde State van Amerika) geskryf het. Dit verduidelik die Sowjetunie se posisie oor die ontplooiing van missiele in Kuba.

Die Sowjetregering is 'n voorstaander van die vreedsame naasbestaan van state met verskillende maatskaplike stelsels, is teen die inmenging van een staat in die interne sake van andere en teen die ingryping van groot state in die sake van klein lande.

Meneer die President (Kennedy), u is welbekend met die houding van die Sowjetregering en persoonlik, dit van Nikita Khrushchev teenoor die gevaarlike ontwikkelings wat verband hou met die VSA se administrasieposisie oor die Kubaanse aangeleentheid. 'n Onbepaalde anti-Kubaanse veldtog is al lank in die VSA aan die gang en blykbaar is daar 'n definitiewe VSA-administrasiebeleid daaragter. Die VSA poog op die oomblik om Kubaanse handel met ander state te blokkeer. Daar is sprake van 'n moontlikheid van aksies van georganiseerde beleid in hierdie streek onder die VSA se beskerming.

... Om die een of ander rede is die VSA-administrasie van mening dat die Kubane hulle huishoudelike sake nie na eie goeddunke moet oplos nie, maar eerder na die goeddunke van die VSA. Maar op watter gronde? Kuba behoort aan die Kubane, nie aan die VSA of enige ander staat nie. En aangesien dit so is, waarom word daar stellings in die VSA gemaak wat vir 'n inval in Kuba vra? Waarvoor het die VSA Kuba nodig?

Wie kan in alle eerlikheid glo dat Kuba 'n bedreiging vir die VSA is? As ons oor die grootte en hulpbronne van die twee lande, die VSA en Kuba, praat, dan is dit duidelik dat hulle 'n reus en 'n baba is. Die flagrante (opsetlike) ongegrondheid van sulke aantygings teen Kuba is voor die hand liggend.

[Uit *New Evidence on the Cuban Missile Crisis* deur J Hershberg]

VRAAG 2: HOE HET BUITELANDSE MAGTE NA ONAFHANKLIKHEID IN ANGOLA INGEMENG?**BRON 2A**

Hierdie uittreksel fokus op die dekolonisasieproses wat in 1975 in Angola begin het. Dit is deur die historikus, Alexandra Kaure, geskryf.

Die oorgang na onafhanklikheid in Angola is deur geweld, verdeeldheid en buitelandse inmenging bederf. Die gewapende stryd teen die outoritêre en ontoegeeflike Portugese koloniale regime het in 1961 begin en het drie mededingende bewegings betrek: Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA), National Front for the Liberation of Angola (FNLA) en National Union for the Total Independence of Angola (UNITA) ... Die Alvor-ooreenkoms, wat op 15 Januarie 1975 oorhaastig gesluit en geteken is tussen die Portugese regering en die drie nasionalistiese bewegings, het onafhanklikheid op 11 November van daardie selfde jaar beloof.

Die Alvor-ooreenkoms het bepaal dat 'n oorgangsregering van nasionale eenheid, wat die drie bewegings en Portugal insluit, ingestel word en elke ministerie wat deur een party gehou is, moes twee ministers van buitelandse sake hê, een uit elk van die mededingende partye ...

In die ooreenkoms is ook voorsiening gemaak vir die stigting van 'n nasionale weermag bestaande uit 8 000 man uit elke beweging en 24 000 Portugese troepe, wat altesaam 'n mag van 48 000 uitgemaak het. Die Portugese troepe sou tot 19 Februarie 1976 in Angola bly ... Nog 'n bepaling onder Artikel 40 van die Alvor-ooreenkoms was dat die oorgangsregering binne nege maande vanaf 31 Januarie 1975 algemene verkiesings vir 'n konstitusionele vergadering moes reël. Hierdie reëlings sou egter nie lank hou nie.

Die oorgangsregering het teen Julie 1975 ineengestort as gevolg van wedersydse wantroue onder die drie groepe wat tot die uitbreek van gevegte gelei het.

[Uit *Angola from Socialism to Liberal Reforms* deur A Kaure]

BRON 2B

Die foto hieronder toon Agostinho Neto (MPLA), Holden Roberto (FNLA) en Jonas Savimbi (UNITA) in gesprek by die Alvor-spitsberaad wat in Portugal gehou is. Dit is op 15 Januarie 1975 in die *News Diary of Lisbon*, 'n Portugese koerant, gepubliseer.

**Agostinho
Neto (MPLA)**

**Holden Roberto
(FNLA)**

**Jonas Savimbi
(UNITA)**

[Uit http://bcavalaria8423.blogspot.co.za/2015_01_01_archive.html.
Toegang op 16 November 2016 verkry.]

BRON 2C

Die uittreksel hieronder verduidelik hoe buitelandse magte in die mid-1970's by Angola betrokke geraak het. Dit is deur Victoria Brittain geskryf, 'n joernalis wat tien jaar in Angola gewerk het.

Dit was 'n oorwinning vir Afrika se bevrydingsbeweging toe die rooi en swart vlag met die geel ster, wat onafhanklike Angola verteenwoordig, op 11 November 1975 oor Luanda gehys is en die onderdrukkende bloed-deurdrenkte jare van Portugese kolonialisme beëindig is, maar ook 'n oorwinning met 'n politieke en emosionele weerklank (betekenis) ver anderkant die vasteland ... Angola se swaar verdiende onafhanklikheid was 'n belofte aan miljoene verder suid op die vasteland dat die vryheid vir die res van die kontinent moontlik was ...

... Angola se natuurlike hulpbronne, onder andere olie en diamante, sy grootte en sy strategiese ligging het dit so aanloklik gemaak dat die groot moondhede nie eens vir 'n oomblik daarvan gedroom het om die toekomstige rigting aan die Angolese oor te laat nie ...

Die Amerikaners het in 1975 die geskiedenis van Angola vervals om 'n Sowjet- en Kubaanse bedreiging in die gebied te skep, wat op die hoogtepunt van die Koue Oorlog, teengewerk moes word. Hulle het beweer dat die MPLA nooit van plan was om mag met die ander twee partye te deel nie en saam met die Sowjets en Kubane planne beraam het om die FNLA en UNITA militêre te vernietig wat die Sowjetunie 'n strategiese vastrapplek in die sleutelgebied van Afrika sou gee.

Die realiteit was baie anders. Henry Kissinger en die komitee van 40 het in Januarie 1975 in Washington 300 000 dollar vir die MPLA se hoofmededingende groep, die FNLA, goedgekeur. Die leier van die FNLA, Holden Roberto, was sedert 1961 in diens van die CIA ... die Amerikaners het ook groter militêre ondersteuning aan UNITA gegee en regdeur die jaar het lokvalle en sluipmoorde op die MPLA deur sy twee mededingers die land gedestabiliseer en 'n bespotting van magsdeling in die oorgangsregering gemaak. Die belangrikste was egter dat die Amerikaners die Suid-Afrikaanse regering toestemming gegee het om 'n ambisieuse militêre avontuur aan te pak ...

[Uit *Death of Dignity* deur V Brittain]

BRON 2D

Hierdie bron fokus op wat ná onafhanklikheid in Angola plaasgevind het. Dit is deur Generaal Jannie Geldenhuys (Hoof van die Suid-Afrikaanse Weermag vanaf 1985 tot 1990) geskryf.

Die Portugese het die mag in Angola aan 'n 'Regering van Nasionale Eenheid' oorgegee volgens 'n ooreenkoms wat in Januarie 1975 in die Portugese dorp, Alvor, onderteken is ...

Hierdie oorgangsregering was veronderstel om te regeer totdat 'n algemene verkiesing gehou is, met onafhanklikheid wat op 11 November moes plaasvind, maar dit het nie so gebeur nie. Portugal kon nie of wou nie enige werklike invloed gedurende die oorgangstydperk uitoefen nie as gevolg van sy eie interne probleme. Die oorgangsregering het gedisintegreer en, met die hulp van Kubaanse troepe, het die MPLA gou die enigste leiers in die hoofstad, Luanda geword. Roberto (FNLA) en Savimbi (UNITA) het die bosse ingevaar, waarvandaan hulle oorlog teen die MPLA verklaar het. Angola het gou 'n slagveld geword ...

Daar moet in gedagte gehou word dat die patroon van die groot magte in die 1960's en 1970's was om kant te kies en in streeks- en plaaslike konflikte betrokke te raak en sodoende het hulle die aktiewe deelname van hulle bondgenote verseker. Die Verenigde State van Amerika was die leier van die Weste en die Sowjetunie van die Ooste en die deelname van die Amerikaners saam met hulle bondgenote en die Sowjets saam met hulle s'n op amper elke kontinent is algemene kennis ... Dit is die internasionale 'Koue Oorlog'-agtergrond waarteen die konflikte van daardie tyd beskou moet word.

In Angola het die Sowjetunie, Kuba en verskeie Oosblok-lande vir Augustino Neto en die MPLA ondersteun. Amerika het hulle aan die kant van Holden Roberto en die FNLA geskaar, wat op hul beurt 'n alliansie met Jonas Savimbi en UNITA gevorm het. Suid-Afrika het so, met die oorlog op sy drumpel, deel van die alliansie teen Marxisme geword.

[Uit *At the Front. A General's Account of South Africa's Border War* deur J Geldenhuys]

VRAAG 3: WATTER INVLOED HET DIE SWARTMAGBEWEGING IN DIE 1960's OP SWART AMERIKANERS GEHAD?**BRON 3A**

Die uittreksel hieronder verduidelik die redes vir die totstandkoming van die Swartmagbeweging in die Verenigde State van Amerika in die 1960s.

Die Swartmagbeweging het uit die Burgerregtebeweging gegroei, wat gedurende die 1950's en 1960's voortdurend momentum verkry het. Alhoewel dit nie 'n formele beweging was nie, was die Swartmagbeweging 'n keerpunt in swart-wit verhoudings in die Verenigde State en ook oor hoe swartes hulself beskou het. Die beweging is deur sommiges verwelkom as 'n positiewe en pro-aktiewe mag wat daarop gemik was om swartes te help om volle gelykheid met wittes te bewerkstellig, maar dit is deur ander verguis (gesmaad/gehaat) as 'n militante, soms gewelddadige faksie, met die primêre doel om 'n wig (skeiding) tussen wittes en swartes in te dryf. In werklikheid was die Swartmagbeweging 'n komplekse gebeurtenis wat op 'n tydstip plaasgevind het toe die samelewing en kultuur regdeur die Verenigde State getransformeer is, en die nalatenskap daarvan weerspieël daardie kompleksiteit.

Swartes is steeds met laer lone as wittes, hoër misdadisyfers in hul woonbuurte en onuitgesproke, maar tasbare rassediskriminasie gekonfronteer. Jong swartes veral het die Burgerregtebeweging beskou as te gewoon om werklike maatskaplike verandering te genereer. Wat hulle wou hê, was iets wat die proses sou versnel en swartes dieselfde geleenthede as wittes sou bied, nie net maatskaplik nie, maar ook ekonomies en polities. Miskien nog belangriker was dat hulle gevoel het dat die Burgerregtebeweging meer op wit persepsies van burgerregte as op swart persepsies gebaseer is.

Ontevredenheid oor die tempo van verandering het teen die middel van die 1960's onder swartes toegeneem. Die term 'swart mag' was sedert die 1950's in die omtrek, maar dit was Stokely Carmichael, hoof van die Student Non-violent Coordinating Committee (SNCC), wat die term in 1966 gewild gemaak het.

[Uit <http://www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/sociology-and-social-reform/social-reform/black-power-movement>. Toegang op 18 November 2016 verkry.]

BRON 3B

Hierdie uittreksel hieronder fokus op Stokely Carmichael se standpunte oor die filosofie van die Swart Mag. Dit is geneem uit 'n toespraak wat Carmichael op 28 Julie 1966 by die Universiteit van Kalifornië, Berkeley, gelewer het.

Wanneer ons koalisies (vennootskappe) vorm, moet ons sê op grond waarvan ons dit gaan vorm; nie witmense wat ons vertel hoe om dit te vorm nie. Ons moet mag en trots onder onself bou. Ons moet polities dink en mag kry want ons is die enigste mense in hierdie land wat magteloos is. Ons is die enigste mense wat onself teen ons beskermers moet beskerm. Ons is die enigste mense wat wil hê dat 'n man genaamd Willis, wat 'n rassis is, verwyder moet word, wat in die straat moet lê en 'n rassis met die naam Daley moet smee om die rassis, genaamd Willis, te verwyder. Ons moet 'n beweging bou sodat ons Daley kan gaan spreek en sê: 'Sê vir Willis om sy goed te vat en te loop,' en teen die tyd dat ons omdraai, is hy weg. Dit is Swart Mag.

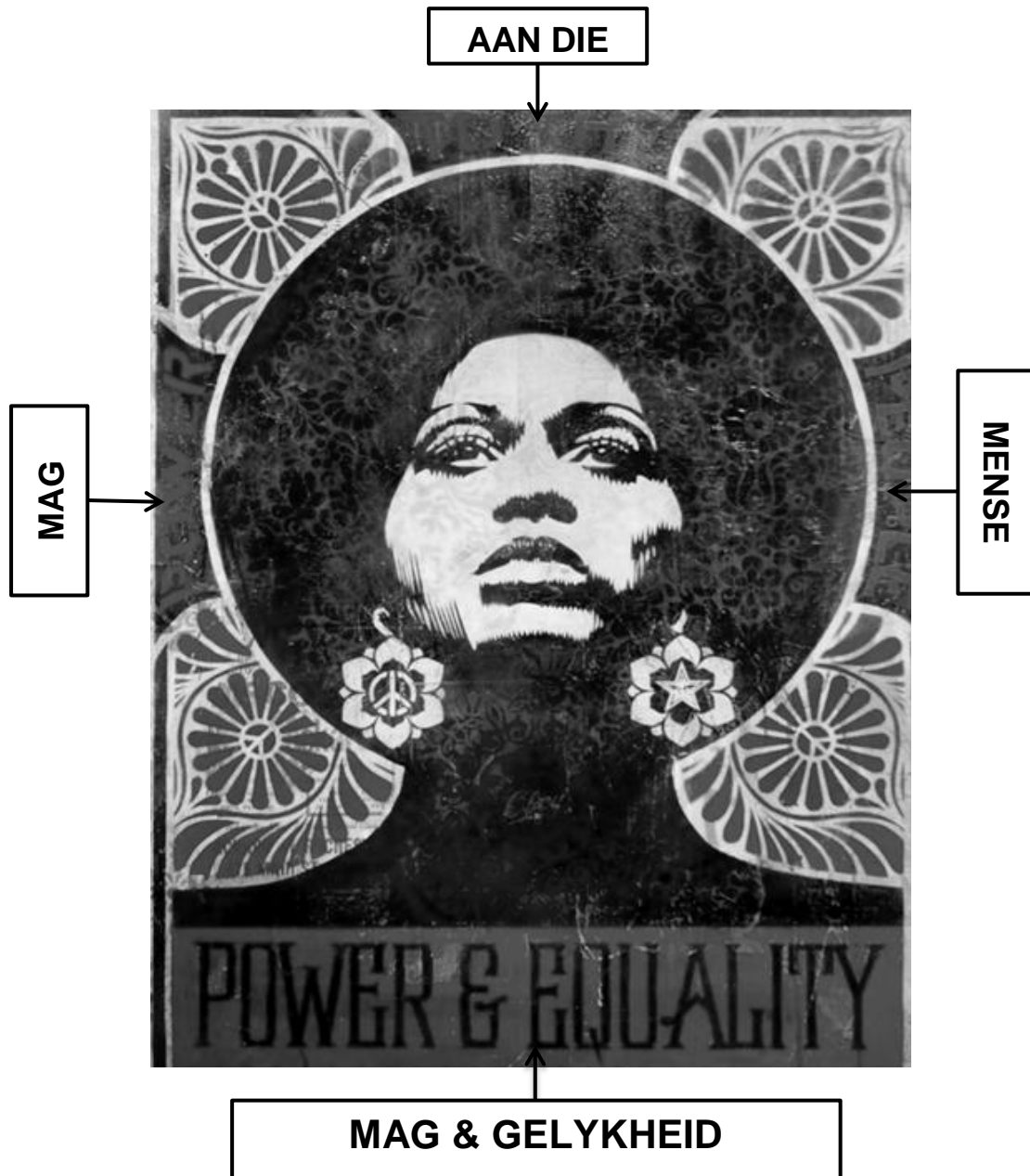
Almal in hierdie land is vir 'Vryheid Nou', maar nie almal is vir Swart Mag nie, want ons moet van sommige mense wat wit mag het, ontslae raak. Ons moet vir ons Swart Mag kry. Ons beheer niks behalwe wat wit mense sê ons kan beheer nie. Ons moet in staat wees om enige politieke masjien in die land wat ons onderdruk, te vernietig en op sy knieë te dwing.

Ons moet bewus wees daarvan dat as ons aanhou groei en vermeerder soos wat ons nou doen, al die groot stede binne tien jaar ons s'n sal wees. Ons moet weet dat ons in Newark, New Jersey, sestig persent van die bevolking uitmaak. Ons het saam met hul stories oor integrasie gegaan en ons is geabsorbeer. Al wat ons het om te wys, is drie raadslede wat vir hulle praat en nie vir ons nie. Ons moet onself organiseer om vir mekaar te praat. Dis Swart Mag. Ons moet oorgaan tot stappe om die ekonomie en politiek van ons gemeenskap te beheer ...

[Uit:<http://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/black-power-sp>. Toegang op 18 November 2016 verkry]

BRON 3C

Die plakkaat hieronder is 'n afbeelding van die Swartmagaktivis en feminis, Angela Davis. Om die raam van die plakkaat is die woorde 'POWER TO THE PEOPLE' (MAG AAN DIE MENSE) geskryf. Hierdie woorde is oorgetik om dit duideliker te maak.

[Uit <https://za.pinterest.com/pin/354095589437747057/>.
 Toegang op 13 April 2017 verkry.]

BRON 3D

Die bron hieronder verduidelik hoe die Federale Speurdiens (FBI) probeer het om te voorkom dat die Swartmagbeweging sy aktiwiteite uitvoer.

Die FBI het begin om 'radikale' politieke opposisie in die VSA te elimineer. Toe tradisionele wyses van onderdrukking (blatante teistering) nie die toenemende opstand kon teenstaan nie en dit eerder aangevuur het, het die FBI die wet in eie hande geneem en in die geheim bedrog en geweld gebruik om grondwetlik beskermde politieke aktiwiteite te saboteer.

Die FBI het hulle veldkantore in die geheim beveel om planne voor te stel om spesifieke individue en groepe te mislei, te diskrediteer, te ontwig en andersins te neutraliseer. Nieuwe koördinasie (samenwerking) met plaaslike polisie en aanklaers is aangemoedig.

Die mees intensiewe operasies was op die Swartmagbeweging gerig, veral die Black Panther-party. Dit was te wyte aan FBI- en polisie-rassisme. Die swart gemeenskap se gebrek aan materiële hulpbronne om terug te veg en die neiging van die media – en wittes in die algemeen – om aanvalle op swart groepe te ignoreer of te verdra het hulle situasie vererger. Dit het ook regerings- en korporatiewe vrees vir die Swartmagbeweging weerspieël weens die militantheid daarvan. Die Black Panthers het onder skoot gekom op 'n tydperk toe hulle gratis kos, gratis gesondheidsorg en gratis gemeenskapsgebaseerde onderrig verskaf het. Daarom is hulle gedwing om gewere te dra.

[Uit <http://blackpast.org/1966-stokely-carmichael-black-power-0>.
Toegang op 17 Februarie 2017 verkry.]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Brittain, V 1998. *Death of Dignity* (Pluto Press)

Byrne, PJ. 2006. *The Cuban Missile Crisis – To the Brink of War* (Compass Point Books, Minneapolis, Minnesota)

Geldenhuis, J. 2009. *At the Front. A General's Account of South Africa's Border War* (Jonathan Ball)

Hershberg, JG. 1969. *New Evidence on the Cuban Missile Crisis* (Cold War International History Project Bulletin)

http://bcavalaria8423.blogspot.co.za/2015_01_01_archive.html

<http://blackpast.org/1966-stokely-carmichael-black-power-0>

<http://www.encyclopedia.com/history/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/black-power-sp>

<http://www.encyclopedia.com/social-sciences-and-law/sociology-and-social-reform/social-reform/black-power-movement>

<https://za.pinterest.com/pin/354095589437747057>

Kaure, A. 1999. *Angola from Socialism to Liberal Reforms*, (Southern African Regional Institute for Policy Studies)

www.plainlocal.org/userfiles/508/classes/1085/Cuban